

3. Êàíõñ³íà Ì. Êðè³íàë³ñðè÷íà çàáâçíà÷áíý ãñõáíâíâí ðíçñë³áõááíý: ç³ñò àèçíà÷áíý / Ì. Êàíõñ³íà // Êðè³íàë³ñðèèà òà ñõáíâà àññíáððèçà: íáóèà, íàâ÷áíý, ððàèðèèà : çá. íáóè. ðð. : ó 2 ò. – Õ. : Âè. áâáíó³ý «Áññ³ëü», 2014. – Õ. 1. – С. 298–308.

4. ×íðíõñ Р. Ì. Êðè³íàë³ñðè÷íà çàáâçíà÷áíý ýè íáóèíâà èàðááíð³ý òà ððàèðè÷íà çàáâáíý èðè³íàë³ñðèèè / Р. Ì. ×íðíõñ // Ìðíàèèè ððáâíçíáññòàà òà ððáâññððíðíí; ä³ýèüíñ³. – 2012. – ¹1. – Ñ. 149–155.

Анастасія ДУМА

курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ганна БІДНЯК

доцент кафедри криміналістики
та домедичної підготовки,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ ДОКУМЕНТІВ

В умовах сьогоденних реалій та нестабільній політико-економічній ситуації в Україні, актуальною постає проблема затримання особи без документів. Адже окрім діючого військового конфлікту, існують чіткі обмеження та правила, що встановлені для населення пов'язані з COVID-19 щодо носіння з документів, що встановлюють особу, як посвідчення, паспорт, водійські права.

Проблематиці затримання особи без документів було приділено чимало досліджень. Серед вагомих наукових праць слід зазначити дослідження: Б. Малишева, В. Бабурина, Н. Сотника, О. Татарова, І. Усенка та інших. Водночас, законодавчі зміни, вплив форс-мажорних обставин потребують певних уточнень та роз'яснень.

В науковій літературі під затриманням особи розуміють тимчасовий захід, що обирається уповноваженим органом в разі нагальної потреби в певною метою і котрий полягає у тому, щоб особа, котра затримується, позбавляється волі на певний термін. Аналізуючи норми Кримінального процесуального кодексу можна звернути увагу, що існує декілька різновидів затримання особи: ст. 187-191 КПК – затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу; ст. 207 КПК вказує на законне затримання; ст. 208 КПК акцентує на затриманні уповноваженою службовою особою; у ст. 582 КПК

зосереджена інформація щодо затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України [2].

Але, окрім Кримінального процесуального кодексу, вже декілька років, як набув чинності Закон України «Про національну безпеку України», згідно якого можна здійснювати превентивне затримання в районі проведення антитерористичної операції осіб, котрі причетні до терористичної діяльності, на строк понад 72 години. Спираючись на ст. 208 пункт 5, можна звернути увагу, що під час затримання підозрюваної у вчиненні злочину особи, обов'язково складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 КПК України, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 КПК; підстави затримання; результати особистого обшуку та інше [4].

Аналізуючи статистичні данні, що подає Національна поліція України за 2020 рік порівняно з 2018 кількість затримань без документів по ст. 208 КПК зменшилось на 37%, а саме 13916 осіб у 2015 році; 12371 осіб у 2016 році; 11644 осіб у 2017 році; 9437 осіб у 2018 році; 8793 осіб на початку 2020 року [5, с. 61].

Після особистого обшуку треба зафіксувати, що було при собі у особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, наприклад: документи, телефон, гроші, предмети, схожі на холодну, вогнепальну зброю, наркотики, тобто, все те, що може свідчити доказом того, що особа вчинила правопорушення. Оглядаючи зазначені об'єкти, важливо використовувати рукавички, щоб не зіпсувати можливі сліди папілярних візерунків.

Говорячи за документи, то треба ретельно оглянути їх на предмет наявності ознак внесення змін в початковий змін. Огляд будь-якого документа починається з вивчення бланка документа та правильності заповнення його реквізитів. Серед сучасних способів підробки бланків документів розповсюджені такі, як: використання копіювально-розмножувальної техніки та використання поліграфічного друку. В першому випадку використовуються різноманітні види принтерів, доступ до яких є вільним і не потребує наявності ні спеціальних навичок в користуванні, ні значних матеріальних витрат на придбання. Друга група способів підробки бланка документа полягає в використанні окремих видів поліграфічного друку, доступ до яких є в приватних друкарнях. Найчастіше це плоский та високий друк, але неозброєним оком їх важко розрізнити навіть фахівцю. У таких випадках слід звернути увагу на інші ознаки. Так, у підроблених бланках документів або зовсім відсутні захисні елементи, або імітовані окремі з них. Відрізнити документ, виготовлений зазначеним способом, можна використовуючи різні режими освітлення, а саме УФ- та ІК- випромінювачі. Так, документи, виготовлені на спеціальних бланках, обов'язково будуть повністю або частково поглинати ультрафіолетові промені. В той же час підроблені бланки, як правило, виготовляють на звичайному папері, який повністю відбиває ультрафіолетові промені, в результаті чого вся поверхня люмінесцює яскравим кольором.

Якщо бланк документа справжній, тобто відповідає встановленому зразку, змінам можуть підлягати його реквізити. Способи внесення змін у реквізити

залишаються сталими: виправлення, дописка, підчистка, травлення, змивання, монтаж. У сучасному житті вони можуть використовуватися у поєднанні з комп'ютерною обробкою, що суттєво ускладнює виявлення змін у документі [1, С. 132].

Звісно, що при можливості необхідно використовувати різноманітну техніку. Втім, більш кваліфіковану допомогу нададуть фахівці-криміналісти, залучені у якості спеціалістів.

У випадку, якщо в момент затримання дані затриманої особи не відомі, у протоколі потрібно зазначити докладний опис особи та доповнити дану інформацію фотознімком. Звичайно, доцільно використовувати опис за методом словесного портрету, відображаючи всі групи ознак: загальноанатомічні, функційні (динамічні), супутні та особливі прикмети. Особа, котра склала протокол, підписує його разом із затриманим та негайно під розпис вручає затриманому і надсилає прокурору копія протоколу.

Між тим затриманий має право вимагати адвоката та побачитись з ним на одинці. Особа, що є затриманою, може цілком на законних підставах відмовитись давати показання і пояснення до прибуття адвоката. Також, така особа може ознайомитися з матеріалами провадження та під час розгляду справи давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання. Затримана особа має право на оскарження постанови по справі до органів вищої інстанції, прокуратури та суду. То ж задля запобігання скарг, працівники правоохоронних органів повинні точно виконати процесуальні вимоги та ретельно описати особу.

Таким чином, під час дотримання карантинних умов, перетинання умовної лінії розмежування з окупованою територією тощо актуальності набувають документи, що посвідчують особу, в якості яких виступають не тільки паспорт але й студентський квиток, пенсійне, військове та водійське посвідчення, та інші документи з інформацією про особу з фотографією. Втім, під час виконання своїх професійних обов'язків, зокрема, затримання особи без документів, виникають певні складнощі. Враховуючи, що відповідальності за відсутність документів не має, особливого значення набувають навички опису зовнішності особи за методом словесного портрету.

Бібліографічні посилання

1. Бідняк Г.С. Застосування спеціальних знань поліцейськими під час перевірки документів Науковий вісник публічного та приватного права, випуск 1, том 2, 2019. С. 130-133.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 21.07.2020. N 817-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124651?an=5941> (дата звернення: 31.10.2020).
3. Криміналістична техніка: Навч. посібник/ Кол. авторів; за ред. А.В. Кофанова. Київ, 2006. 456 с.

4. Про національну безпеку України, Закон України N 2469-VIII, редакція від 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 31.10.2020).
5. Шехавцов Р.М., Хавронюк М.І. Звіт щодо кримінальної статистики в Україні. К., 2019. 290 с.

Єфімов Микола Миколайович,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки ДДУВС,
кандидат юридичних наук, доцент
Лозицький Максим Павлович,
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів превентивної
діяльності ДДУВС

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ РОЗБОЇВ

Ефективність розслідування розбійних нападів залежить від швидкого та послідовного проведення всього комплексу необхідних слідчих (розшукових) дій та інших заходів. Обов'язковою процесуальною дією на початковому етапі кримінального провадження є огляд місця події. Це пояснюється рядом факторів. Зокрема, під час вчинення розбійних нападів правопорушник зазвичай здійснює свої дії в швидкому режимі, в зв'язку з чим залишає певну кількість матеріальних слідів. Крім того, в досліджуваній категорії справ під час проведення огляду місця події можливо виявити її очевидців. Тобто визначена слідча (розшукова) дія має важливе значення для початкового етапу розслідування.

В свою чергу, О. М. Костира наголошує на тому, що початковий етап розслідування будь-яких кримінальних правопорушень характеризується відповідними процесуальними діями, які проводяться відповідно до слідчої ситуації. Розслідування грабежів та розбоїв, учинених раніше засудженими особами, також має свої особливості. Так, на початковому етапі важливу роль має проведення слідчих (розшукових) дій для вилучення інформації з матеріальних джерел. Найбільш розповсюдженою серед них є огляд місця події. Тому дослідження зазначеного питання є досить важливим для кримінальних проваджень досліджуваної категорії [2, с. 184].

При розслідуванні розбійних нападів найкращі результати огляд місця події дає у тих випадках, коли злочинці, щоб заволодіти майном, спочатку вимушені подолати опір потерпілих або які-небудь перепони. Однак і при відсутності цих обставин не слід відмовлятися від проведення огляду, оскільки при ретельному і вміло проведеному огляді місця події майже завжди можна виявити ті або інші сліди злочину. Як вказує Н.П. Майліс, будь-який злочин